

De Livinusverering in de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle

Marc De Meester, Jan Lavaert

1. De Livinusverering in de kerk van Westkapelle

De patroonheilige van de kerk van Westkapelle is Sint-Nikolaas van Myra. Maar er was sinds de negentiende eeuw ook een Livinusverering in deze kerk. De stichting ervan gebeurde in 1875 door pastoor Crevits, die ervoor, in 1866, al de congregatie van de Onbevleete Ontvangenis stichtte in de kerk¹. Joannes Albertus Crevits (1796-1877) was pastoor in Westkapelle van 1843 tot 1876. Hij was afkomstig van Woumen² en moet zeker de grote Livinusverering in Elverdinge gekend hebben (fig.1a en fig.1b). Hij liet zich wellicht daardoor inspireren.

Fig. 1a. Heiligenmedaillon H. Livinus; zilver, diameter: 1,8 cm; collectie Museum Sinfala, Knokke-Heist (deelcollectie devotionalia)

Een relikwie van de heilige Livinus werd aangevraagd aan de bisschop van Brugge, Mgr. Jean Joseph Faict (1813-1894)³. Het was toen volop de periode van de neogotieke restauraties en daarin paste ook de vernieuwde aandacht voor de reliekenverering van de eigen lokale Vlaamse en middeleeuwse heiligen. De relik werd verkregen op 12 maart 1875 en staat ingeschreven in de Elenchus Reliquiarum van het Bisdome Brugge⁴. De relik draagt het nummer

¹ M. COORNAERT, Westkapelle en Ramskapelle. De geschiedenis, de topografie en de toponimie van Westkapelle en Ramskapelle met een studie over de Brugse Tegelrie. Boekdeel III, Tielt, 1981, p. 259.

² J. OPDEDRINCK, Westkapelle. Geschiedkundige schets, in: Rond de Poldertorens, 1, nr.3, 1959, p.60.

³ J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.137 en 139.

⁴ Vanaf het Concilie van Trente (1545-1563) leverde de Kerk authenticiteitsbewijzen bij relikwieën om vervalsingen en wildgroei te belemmeren. Geauthentiseerde relikwieën en

8966 en staat vermeld als S. Livini E. M.-EDB (Elenchus Dioecesis Brugensis) nr 8966 of S. Livini DBEL (Dioecesis Brugensis ELenchus) 8966. De reliekenbrief is ondertekend door de secretarissen Wemaer en A. Duclos. De relikwie bevond zich in de kerk in een ronde zilveren negentiende eeuwse reliekhouders⁵ (fig.2).

Fig.2. Reliek van de heilige Livinus in een zilveren negentiende-eeuwse reliekhouders; Sint-Niklaaskerk Westkapelle

Op 17 maart 1875 richtte Mgr. Faict de Confraternitas (broederschap) van de H. Livinus op, met pastoor Crevits als director. Een brief van paus Pius IX, gedateerd op 11 mei 1875, legde de voorrechten en de verplichtingen van de broederschap vast⁶. Bernardus Schram († 23 oktober 1889), echtgenoot van Cecilia Schram, en sluismeester van de Watering Eiesluis - Groot Reygaertsvliet, was lid van de Confrérie van de H. Livinus⁷.

Op een affiche van 1 september 1953 waarop een negendaagse plechtigheid ter ere van de heilige Livinus in Westkapelle werd aangekondigd (fig.3), wordt vermeld dat de broederschap met vele aflaten was verrijkt en dat de leden van de broederschap genoten van verschillende aparte missen voor hun ziel en welzijn⁸. Emilius Franciscus Delbecque (1832-1905), pastoor te Westkapelle van 1884 tot 1905⁹, legde zich er ten zeerste op toe om de eredienst ter ere van de heilige Livinus aan te moedigen en te bevorderen¹⁰. Volgens J. Opdedrinck schonk hij een "*sierlijk beeld*" van Sint-Livinus aan de kerk¹¹.

reliken werden voorzien van een lakzegel en een nummer dat werd genoteerd in een stamboek van relikwieën, de Elenchus Reliquiarum.

⁵ J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.141; Stille Getuigen. De kerk van Westkapelle, catalogus tentoonstelling in CC Scharpoord, 15 september tot 6 oktober 2013, Davidsfonds Westkapelle, 2013, p.25.

⁶ J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.184.

⁷ IDEM, p.18.

⁸ Deze affiche met als titel "Negendaagse plechtigheid ter ere van de Heilige Livinus in Westkapelle", bevindt zich in de collectie van Museum Sincfala te Knokke-Heist (deelcollectie affiches, rubriek evenementen, nr. AFFEVXX00605) en werd gedrukt bij drukkerij O. Plasschaert te Westkapelle. De uitgever was kanunnik en secretaris M. Carpentier van Brugge.

⁹ J. OPDEDRINCK, Westkapelle. Geschiedkundige schets, in: Rond de Poldertorens, 1, nr.3, 1959, p.61.

¹⁰ IDEM, p.61.

¹¹ IDEM, p.62.

WESTKAPELLE

NEGENDAAGSE PLECHTIGHEID

TER ERE VAN DE

H. LIVINUS

BISSCHOP EN MARTELAAR

bijzondere patroon tegen Flercij - Rhumatismus - Lamheid
Koortsen - Maagpijn - lijdende Ogen en andere pijnlijke kwalen

Orde der Goddelijke diensten :

Op 12 NOVEMBER, Feestdag van de H. LIVINUS: de eerste Mis te 7 uur ; te 9 uur Plechtige Hoogmis ter ere van de Heilige ; 's namiddags te 2,30 uur het Lof.

Op al de werkdagen der Novene : de eerste Mis te 7 u. ; de tweede te 7,30 u. ter ere van de H. LIVINUS namens de Broederschap en 's namiddags te 2,30 u. het Lof.

Op de ZONDAG der Novene, te 6 u. en 7,30 u. gez. mis waaronder sermoen door een Eerw. Pater. Te 10 u. Plechtige Hoogmis waaronder Sermoen en te 2 u. solemnele Vespers, Sermoen, Lof en **Ommegang** ter ere van de H. Livinus.

Gedurende de negendaagse plechtigheid zal te 8 u. een **Solemneel Jaargetijde** voor de afgestorven leden van de Broederschap gezongen worden.

Op 20 NOVEMBER, laatste dag der Novene te 7 u. en 7,30 u. gezongen Mis ter ere van de H. Livinus namens de Broederschap, 's namiddags te 2 u. Plechtig Lof om God te bedanken over de weldaden bekomen door de voorspraak van de H. LIVINUS.

Na al de Goddelijke diensten in de Novene, zal er gezegend worden met de Relikwie van de H. LIVINUS, alsook op alle dagen van het jaar op verzoek van de Bedevaarders.

De Broederschap is met vele aflaten verrijkt

Voor de leden van de Broederschap die een jaarlijkse penning van 10 f. betalen worden volgende diensten gedaan :

1. Iedere maand, een solemnele Mis
2. Dagelijks gedurende de Novene, een plechtige Mis
3. Ieder Zondag een Lof
4. Jaarlijks, binst de Novene van de H. LIVINUS wordt een Jaargetijde gezongen voor de afgestorven leden van de Broederschap.

Na hun dood blijven zij deelachtig aan de HH. Missen van de broederschap.

Bij de Meesters van de Broederschap kan men Waslicht, Medaliën en Litanie van de H. LIVINUS bekomen.

ALLES TOT MEERDERE EER EN GLORIE VAN GOD.

Vidi, Brugge, 1 sept. 1953.
De Mandato,
M. CARPENTIER, Can., Secr.

Druk O. PLASSCHAERT, Koster, Westkapelle

AFFEVX00605

Fig.3. Affiche "Negendaagse plechtigheid ter ere van de Heilige Livinus in Westkapelle", 1 september 1953; 55 x 73 cm; vervaardiger: drukkerij O. Plasschaert, Westkapelle; uitgever: kannunik en secretaris M. Carpentier van Brugge; collectie Museum Sinclala, Knokke-Heist (deelcollectie affiches, rubriek evenementen)

In de sacristie in de kerk bevond zich een borstbeeld van de heilige Livinus. In de catalogus bij de tentoonstelling "*Stille Getuigen - De kerk van Westkapelle*" in 2013 wordt vermeld dat de buste, die ook gebruikt werd als Sint-Niklaasbeeld in de processie, aan de kerk geschonken werd door pastoor Delbecque¹².

Links in de zuidzijbeuk van de kerk bevond zich nog een beeld van Sint-Livinus. Dit beeld is tijdens de brand van 26 maart 2013 verloren gegaan¹³. Sint-Livinus was gekleed als bisschop-missionaris en hij had een tang in de hand met zijn uitgetrokken tong, wat verwijst naar zijn martelaarschap¹⁴. Het beeld van Sint-Livinus werd ca. 1900 geleverd door de firma Billaux-Grossé uit Brussel, die haar beelden aankocht in het atelier van Bressers-Blanchart te Gent¹⁵. Dit gerenommeerde atelier voor beeldhouw- en schilderkunst dat zijn activiteiten startte in de tweede helft van de negentiende eeuw en ermee stopte in 1972, maakte artikelen in neogotische stijl voor de decoratie en inrichting van kerken, kapellen, kloosters en woningen, o.a. beelden in hout en in plaaster gegoten, meubilair, sculpturen, figuratieve en decoratieschilderwerken. Het had werkplaatsen in Gent en in Maaltebrugge bij Sint-Denijs-Westrem¹⁶.

In het zuidzijkoor van de kerk was er, naast de banken voor de Sint-Niklaas- en de O.L. Vrouwmeesters, ook een gestoelte voor de verschillende Livinusmeesters. Deze banken van verniste bleke eik werden aangekocht in 1909, bij het einde van de kerkverbouwing, ter verfraaiing van het kerkinterieur¹⁷. Het betrof vier zitplaatsen. De Livinusmeesters hadden o.a. als taak de kaarsen te verkopen ter ere van Livinus. Reeds in de middeleeuwen hadden de kerk- en dismeesters hun voorbehouden plaats in de kerk¹⁸. Op de reeds eerder vermelde affiche van 1 september 1953 met de aankondiging van een negendaagse plechtigheid ter ere van de heilige Livinus in Westkapelle staat "*dat men bij de meesters van de broederschap waslicht, medaliën en litanie van de H. Livinus kon verkrijgen*"¹⁹.

¹² Stille Getuigen. De kerk van Westkapelle, catalogus tentoonstelling in CC Scharpoord, 15 september tot 6 oktober 2013, Davidsfonds Westkapelle, 2013, p.25.

¹³ J. LAVAERT, Inventaris van de voorwerpen die in de brand van de St.-Niklaaskerk te Westkapelle op dinsdag 26 maart 2013 verloren gingen, in: Rond de Poldertorens, 55, nr.4, 2013, p.117.

¹⁴ J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.6.

¹⁵ IDEM, p.6.

¹⁶ R. VERMEIREN, A. BERGMANS, Inventaris van het neogotische tekeningenarchief Bressers-Blanchaert ca. 1860-1914, KADOC Reeks inventarissen en repertoria 37, Leuven, 1993, p.2-4; J. CLEVEN, N. POULAIN, L. VAN SANTVOORT, Kunstenaarsateliers, in: Openbaar Kunstbezit Vlaanderen, 25, 1987, p.22.

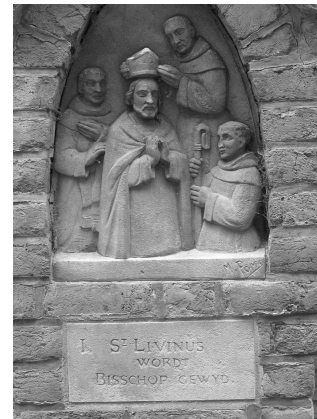
¹⁷ Stille Getuigen. De kerk van Westkapelle, catalogus tentoonstelling in CC Scharpoord, 15 september tot 6 oktober 2013, Davidsfonds Westkapelle, 2013, p.32; J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.56.

¹⁸ J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.56.

¹⁹ Affiche met als titel "Negendaagse plechtigheid ter ere van de Heilige Livinus in Westkapelle", zie noot 8.

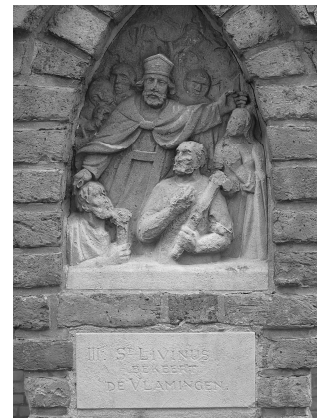
*Fig. 4: Kapelletje van de Livinusomweg rond de kerk van Westkapelle: Livinus bekeert de Vlamingen.
Foto: Jan Bode, Westkapelle*

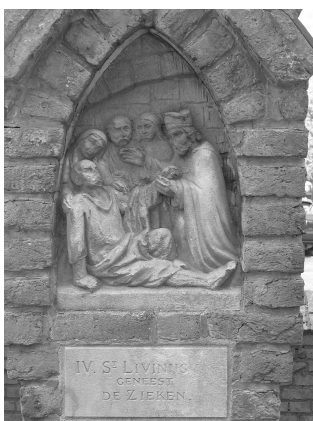
*Fig. 5: Kapelletje "Livinus wordt bisschop gewijd", rond de kerk van Westkapelle (detail).
Foto: Jan Bode, Westkapelle*

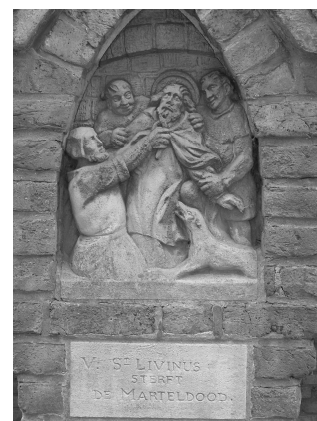
*Fig. 6: Kapelletje "Livinus beschermt de vissers", rond de kerk van Westkapelle (detail).
Foto: Jan Bode, Westkapelle*

*Fig. 7: Kapelletje "Livinus bekeert de Vlamingen", rond de kerk van Westkapelle (detail).
Foto: Jan Bode, Westkapelle*

*Fig. 8: Kapelletje "Livinus geneest de zieken", rond de kerk van Westkapelle (detail).
Foto: Jan Bode, Westkapelle*

*Fig. 9: Kapelletje "Livinus wordt gemarteld", rond de kerk van Westkapelle (detail).
Foto: Jan Bode, Westkapelle*

2. De Livinusomwegang te Westkapelle

Eduard Lagace, pastoor te Westkapelle van 1905 tot 1912, had de wens om een omwegang rond de kerk in te richten met zeven kapelletjes ter ere van Sint-Livinus waarop taferelen uit het leven van de heilige zouden afgebeeld worden²⁰. Vóór de Eerste Wereldoorlog was er in Elverdinge reeds een omwegang met zeven statieën van Sint-Livinus en de toeloop was daar toen zeer groot, vooral op St.-Pietersdag, toen duizenden bedevaarders naar Elverdinge stroomden²¹.

Uiteindelijk werd dit in Westkapelle pas uitgevoerd in 1953 onder Leo Carbonez, pastoor te Westkapelle van 1947 tot 1960²². Toen werden er vijf Livinuskapelletjes opgericht, met vijf taferelen uit het leven van Sint-Livinus (fig.4):

- Livinus wordt bisschop gewijd (fig.5)
- Livinus beschermt de vissers (fig.6)
- Livinus bekeert de Vlamingen (fig.7)
- Livinus geneest de zieken (fig.8)
- Livinus wordt gemarteld (fig.9).

De vijf reliëfs werden gebeeldhouwd door Michiel Poppe²³.

De omwegang van Livinus voorbij de vijf Livinuskapelletjes tijdens de negendaagse van de heilige Livinus vond nog plaats tot ca. 1960²⁴. Sint-Livinus werd in Westkapelle aangeropen tegen reuma en allerhande andere lichaamskwalen²⁵. Vooral de vissersvrouwen van Heist kwamen bidden om zijn bescherming voor hun mannen op zee²⁶.

Op de affiche van 1 september 1953 met de aankondiging van de negendaagse plechtigheid ter ere van de heilige Livinus in Westkapelle staat vermeld dat Sint-Livinus een "*bijzondere patroon tegen flerecijn - rhumatisme - lamheid - koorts - maagpijn - lijdende ogen en andere pijnlijke kwalen*" was²⁷. De negendaagse plechtigheid startte op 12 november en eindigde op 20 november. Op 12 november, feestdag van de heilige, was er een plechtige hoogmis ter ere van Livinus. Op de zondag van de novene werd de omwegang ter zijner ere gehouden en tijdens de negendaagse plechtigheid werd er ook

²⁰ J. OPDEDRINCK, Westkapelle. Geschiedkundige schets, in: Rond de Poldertorens, 1, nr.3, 1959, p.64.

²¹ IDEM, p.74.

²² J. BALLEGEER, Kapellen in onze Zwinstreek, in: Rond de Poldertorens, 46, nr.2, 2004, p.73.

²³ IDEM, p.72.

²⁴ Stille Getuigen. De kerk van Westkapelle, catalogus tentoonstelling in CC Scharpoord, 15 september tot 6 oktober 2013, Davidsfonds Westkapelle, 2013, p.25.

²⁵ J. BALLEGEER, Ziekten, kwaaltjes, volksremedies, dokters en patronen, in: Rond de Poldertorens, 48, nr.3, 2006, p.92 en 103.

²⁶ J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.6.

²⁷ Met flerecijn werd jicht of reumatiek bedoeld, zie: J. BALLEGEER, Ziekten, kwaaltjes, volksremedies, dokters en patronen, in: Rond de Poldertorens, 48, nr.3, 2006, p.92.

een "solemneel jaargetijde"²⁸ voor de afgestorven leden van de Broederschap van de H. Livinus gezongen. Op de laatste dag van de novene (20 november) was er een gezongen mis ter ere van de heilige Livinus namens de broederschap. Op de affiche stonden ook alle uren waarop de verschillende missen op al de dagen van de novene plaatsvonden en er werd ook op vermeld dat er na de verschillende diensten gezegend ging worden met de relikwie van de heilige Livinus. Dit kon ook tijdens het jaar op vraag van bedevaarders²⁹.

Op zes kleine getypte fiches, gevonden achteraan in een boekje met als titel "Nader bij U", staan de gebeden die bij elke statie werden uitgesproken. Dit boekje werd gevonden in de sacristie van de kerk in 1994. De datum van het opmaken van deze fiches en de periode van het gebruik ervan zijn onbekend. Mogelijks werden de fiches getypt door Firmin Latruwe, pastoor te Westkapelle van 1977 tot 1989.

Hieronder de teksten op deze fiches:

"1° kapel: De H. Livinus wordt tot aartsbisschop ge wijd

Bid voor ons, H. Livinus

Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.

laat ons bidden: Barmhartige Jezus,

geef ons door uw oneindige verdiensten, de genade

om naar het voorbeeld van de H. Livinus, een heilig leven te leiden

in de staat waartoe gij ons geroepen hebt; gij die leeft en heerst in de eeuwen der eeuwen. Amen.

2° kapel: De H. Livinus beschermt de vissers en helpt de noodlijdenden.

Bid voor ons, H. Livinus

Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.

laat ons bidden: Algoede God, wij bidden U, door de verdiensten

van de liefdadige bisschop Livinus,

geef ons de genade van liefdadigheid, opdat wijzelf in onze lichamelijke of geestelijke nood,

zoveel te eer verhoord en verlost

zouden worden. Door J.C.O.H. Amen.

3° kapel: De H. Livinus verkondigt het christendom ~~christendom~~ geloof³⁰ in onze streken.

Bid voor ons, H. Livinus

Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.

laat ons bidden: Almachtige God, op voorspraak

van de H. Livinus, apostel van Vlaanderen, smeken wij om de genade

het woord Gods met aandacht te aanhoren en er ons leven naar te leiden. Door J.C.O.H. Amen.

²⁸ Solemneel jaargetijde: een plechtige of feestelijke jaarlijks terugkerende kerkdienst voor het zielenheil van een overledene.

²⁹ Affiche met als titel "Negendaagse plechtigheid ter ere van de Heilige Livinus in Westkapelle", zie noot 8.

³⁰ Het woord 'christendom' is met pen met zwarte inkt doorstreept en vervangen door 'geloof'.

4°Kapel: De H. Livinus geneest allerhande ziekten.

*Bid voor ons, H. Livinus,
Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.
Laat ons bidden:
Barmhartige God, wij smeken u
door de talrijke verdiensten van de H. Livinus,
geef aan de zieken die hier komen bidden,
de gunst van genezing,
opdat zij in het tijdelijke ondersteund en geholpen,
te meer naar de eeuwige goederen zouden trachten te streven.
Dit vragen wij U door J.C.O.H. Amen.*

5°Kapel: De H. Livinus sterft de marteldood.

*Bid voor ons, H. Livinus
Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.
Laat ons bidden:
Goede Jezus,
die door uw dienaar de H. Livinus, veel wonderen hebt gedaan,
wij bidden U, door de verdiensten van sint Livinus' marteldood,
geef, als het hun zalig is genezing aan de zieken
en noodlijdenden die hier komen bidden.
Gij die leeft in de eeuwen der eeuwen. Amen.*

Slotgebed

*Laat ons bidden:
Verleen ons Heer,
door de verdiensten van de H. Livinus,
aartsbisschop van Schotland en apostel van Vlaanderen,
dat wij verlost mogen worden van alle kwalen en onze tong
altijd weerhouden van kwetsende of ongepaste woorden,
maar ze gebruiken om U te loven en onze evennaaste te helpen.
Dit vragen wij U door J.C.O.H. Amen."*

3. Het verhaal van het leven van de heilige Livinus

Het gangbare verhaal over het leven van Sint-Livinus wordt toegeschreven aan een zekere monnik, Bonifatius genaamd. Hij zou de "Passio sancti Livini" geschreven hebben³¹. De "Passio sancti Livini" dateert van wellicht omstreeks 1049, en in elk geval van vóór 1058³². Het verhaal is zeker ongeveer 400 jaar na de dood van Livinus geschreven³³. Deze pseudo-Bonifatius is zeker niet de bekende Heilige Bonifatius, één van de belangrijkste missionarissen en kerkhervormers in het Frankische rijk, bisschop en de apostel van de Duitsers

³¹ M. COENS, L'auteur de la Passio Livini s'est-il inspiré de la Vita Lebuini?, in: Analecta Bollandiana, 70, 1952, p.285-305.

³² J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.61.

³³ <http://www.heiligen.net/heiligen/11/12/11-12-0700-lieven.php>, geconsulteerd op 20/07/2015.

genoemd, aangezien die geboren was ca. 672 - 675 en vermoord bij Dokkum in 754 of 755³⁴.

Livinus zou omstreeks 580 geboren zijn in Ierland³⁵. In de "Passio sancti Livini" wordt verteld dat Livinus de zoon was geweest van de Schotse senator Theagnius en de Ierse koningsdochter Agalmia. Hij werd gedoopt door de heilige Augustinus van Canterbury († 604/605) en genoemd naar zijn overleden oom, aartsbisschop en martelaar van Humbrie. Nauwelijks negen jaar oud zou Livinus al twee door de duivel bezetenen hebben genezen. Samen met drie leerlingen, de missionarissen Foillanus, Helia en Kilianus, stak hij op bevel van een engel te voet de zee over om zich aan te sluiten bij bisschop Augustinus, die hem opleidde tot priester. Nadien werd hij bisschop³⁶. Vervolgens reisde hij naar het vasteland, waar hij met een aantal gezellen geland zou zijn in de buurt van de huidige plaats Saint-Omer in Noord-Frankrijk³⁷. Hij verbleef eerst dertig dagen in de Sint-Baafsabdij te Gent vooraleer hij naar Brabant trok om heidenen te bekeren en mirakels te verrichten. In Houtem (het huidige Sint-Lievens-Houtem) werd hij, terwijl hij aan het prediken was, aangevallen door een groep heidenen die hem zijn tong uitrukten. God genas hem echter wel van die verwonding, maar het martelaarschap bleek onafwendbaar³⁸. Uiteindelijk werd hij op 12 november 657³⁹ of ca. 665⁴⁰ onthoofd in Esse (het huidige Sint-Lievens-Esse). Op de hoogte gebracht van de moord op Livinus haastte een zekere Craphaildis, wiens zoon, de dertienjarige Briccius, nog onlangs door Livinus was genezen en gedoopt, zich naar de plaats van het ongeluk. Omwille van haar medeleven met het lot van Livinus doodden diens beulen ook haar en hakten ze zelfs Briccius in stukken. Livinus zou daarop samen met Briccius zijn begraven⁴¹ in Houtem⁴². Livinus zou in 842 zijn heiligverklaard. Zijn gebeente werd in 1007 van Houtem naar de Sint-Baafsabdij te Gent overgebracht, waar het in 1578 verloren ging tijdens de Tweede Beeldenstorm⁴³.

³⁴ [https://nl.wikipedia.org/wiki/Bonifatius_\(heilige\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Bonifatius_(heilige)), geconsulteerd op 20/07/2015.

³⁵ <http://www.heiligen.net/heiligen/11/12/11-12-0700-lieven.php>, geconsulteerd op 20/07/2015.

³⁶ J. DEPLOIGE, *Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079*, in: *Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent*, LXI, 2007, p.61-62.

³⁷ <http://www.heiligen.net/heiligen/11/12/11-12-0700-lieven.php>, geconsulteerd op 20/07/2015.

³⁸ J. DEPLOIGE, *Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079*, in: *Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent*, LXI, 2007, p.62.

³⁹ http://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=4295, geconsulteerd op 20/07/2015.

⁴⁰ <http://www.heiligen.net/heiligen/11/12/11-12-0700-lieven.php>, geconsulteerd op 20/07/2015.

⁴¹ J. DEPLOIGE, *Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079*, in: *Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent*, LXI, 2007, p.62.

⁴² http://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=4295, geconsulteerd op 20/07/2015.

⁴³ http://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=4295, geconsulteerd op 20/07/2015.

4. Wie was de ware Livinus?

Volgens verschillende auteurs is Livinus een fictief persoon⁴⁴ en is de Vita Levini historisch onbetrouwbaar⁴⁵, gefantaseerd en pure legende, uitgevonden door de monniken van Sint-Baafs⁴⁶. De "Passio sancti Livini" is ontstaan uit de rivaliteit van de twee Gentse abdijen, Sint-Pieters op de Blandijnberg en Sint-Baafs bij de samenvloeiing van Leie en Schelde vlakbij de vroegste handelskern van het latere Gent, in een strijd om rijkdom en prestige en ongelijke politieke steun bij de heropbouw na de verwoestingen door de Noormannen⁴⁷. De Sint-Pietersabdij kreeg vooral steun van de graven van Vlaanderen⁴⁸ en de Sint-Baafsabdij van de Duitse keizer en koning⁴⁹. Het conflict werd vaak via hagiografische teksten en dan vooral via de redactie van heiligenlevens gevoerd⁵⁰. In een brief gericht aan gravin Otgivia (995-1030), gemalin van de graaf van Vlaanderen, Boudewijn IV met de baard (ca. 980-1035), geschreven vóór 1030 door Othelbold, abt van de Sint-Baafsabdij van 1019-1034, duikt voor de eerste maal de naam van de tot dan toe onbekende heilige, Livinus, op. Othelbold vertelde in die brief heel summier dat Livinus uit "Scottia"⁵¹ was overgekomen om te bidden en in een oud, niet nader genoemd domein van de Sint-Baafsabdij, de marteldood was gestorven⁵².

In de jaren 1040 werd de rivaliteit tussen de beide abdijen weer sterk opgerakeld door toedoen van de Sint-Pietersabdij met onterechte claims op delen van het oude Sint-Baafsdomein en een discussie over de eerste Gentse abt, Florbertus⁵³. De Sint-Baafsabdij reageerde hierop via een nieuwe stap in haar creatieve hagiografie en dit met de "Passio sancti Livini", waarin nu een

⁴⁴ J. DECAVELE, H. BALTHAZAR, P. RUYFFELAERE, Gent, apologie van een rebelse stad, Antwerpen, 1989, p.55.

⁴⁵ AUBERT-TILLO VAN BIERVLIET O.S.B., Heiligen uit ons volk, Brugge, 1987, p. 88-89.

⁴⁶ O. HOLDER-EGGER, Zu den Heiligengeschichten des Genter St. Bavosklosters, in: Historische Aufsätze dem Andenken an Georg Waitz gewidmet, Hanover, 1886, pp. 644-659; J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.63 en 81.

⁴⁷ J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.33.

⁴⁸ IDEM, p.36.

⁴⁹ IDEM, p.37.

⁵⁰ IDEM, p.39.

⁵¹ Met Scottia werd toen ook soms Ierland bedoeld, zie: P. DE SAINT-HILAIRE, De Geneesheiligen tussen Noordzee en Ardennen. Gids van hun attributen en symbolen, Brussel, 1991, p.98. Tot en met de middeleeuwen werden met de term 'Scoti' Ieren bedoeld. Deze 'Scoti' bewoonden enerzijds het huidige Ierland. Anderzijds waren er sinds 500 na Chr. regelmatig bewoners van het Ierse eiland geëmigreerd naar de Britse kust ertegenover (het huidige district Argyll, in het hedendaagse Schotland), zie: <http://www.heiligen.net/wb/scoti.php>, geconsulteerd op 20/07/2015.

⁵² J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.59-60.

⁵³ IDEM, p.60.

gedetailleerde levensbeschrijving van Livinus tot stand kwam⁵⁴. Het werd gepresenteerd als een oude tekst van de hand van de bekende missionaris Bonifatius⁵⁵ en moet begrepen worden in een context van tekstmanipulaties⁵⁶.

Het verhaal zou kunnen gebaseerd zijn op het oudere "Vita sancti Lebuini" over de Saksenapostel Lebuinus van Deventer⁵⁷. De Heilige Lebuinus was een geloofsverkondiger in Friesland, die omstreeks 780 te Deventer stierf, en wiens feestdag eveneens op 12 november werd gevierd.

In het levensverhaal van Livinus werd ook de vroegste geschiedenis van de Sint-Baafsabdij handig in de verf gezet, door te vermelden dat Livinus tijdens zijn verblijf aldaar ontvangen zou zijn door abt Florbertus, de eerste abt van de oudste abdij van Gent⁵⁸.

In een tekst die stamt van rond het einde van de elfde tot de eerste helft van de twaalfde eeuw en mogelijk al van vóór 1083, de "Translatio sanctorum Livini et Bricii pueri Gandavum an.1007", werd verteld hoe de relieken van Livinus in 1007 door abt Erembold overgebracht werden van Houtem naar de Sint-Baafsabdij. Ook aan de historische waarheid in deze tekst wordt door historici weinig geloof gehecht⁵⁹.

Andere auteurs, zoals o.a. Albert Delahaye, suggereerden dan weer dat Lebuinus een Noord-Nederlandse variant was van de Frans-Vlaamse Liévin⁶⁰.

Een argument dat soms aangevoerd wordt voor het werkelijk bestaan van Sint-Livinus is het feit dat indien de monniken van Sint-Baafs valse relieken uit het naburige Houtem hadden overgebracht, die van de Sint-Pietersabdij zeker zouden hebben gespot met die vervalste verhalen en valse relieken, maar blijkbaar erkenden zij dat de relieken van Sint-Livinus echt waren⁶¹. In elk geval zijn er tot op heden geen expliciete reacties op de "Passio sancti Livini" vanuit de Sint-Pietersabdij overgeleverd⁶².

⁵⁴ IDEM, p.61.

⁵⁵ IDEM, p.63.

⁵⁶ C. STALPAERT, Een mirakel verrichten ... een koud kunstje? De Heilige Livinus verbeeld in de schilderkunst, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.154.

⁵⁷ M. COENS, L'auteur de la Passio Livini s'est-il inspiré de la Vita Lebuini?, in: *Analecta Bollandiana* 70, 1952, p.285-311; M. CARASSO-KOK, Repertorium van verhalende historische bronnen uit de middeleeuwen: heiligenlevens, annalen, kronieken en andere in Nederland geschreven verhalende bronnen, Brill Archive, 1981, p.54.

⁵⁸ J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.63.

⁵⁹ IDEM, p.75-77.

⁶⁰ C. HELMHOLT, De heilige Siamese tweeling Lebuinus en Livinus van Saksen, in: SEMafoor, Studiekring Eerste Millenium, 14, nr.1, 2013, p.9.

⁶¹ AUBERT-TILLO VAN BIERVLIET O.S.B., Heiligen uit ons volk, Brugge, 1987, p. 88-89.

⁶² J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.63.

Kon Livinus trouwens wel van Ierse (zoals bijvoorbeeld Sint-Guthago) of Schotse afkomst zijn, gezien zijn Germaanse naam? Lieven is afkomstig van het Germaanse "leuba wini" en betekent lieve vriend⁶³.

Volgens een andere visie zijn er te weinig argumenten om Livinus als afgietsel van Lebuinus te beschouwen en ook omgekeerd⁶⁴. Beiden zijn ergens duidelijk met elkaar verbonden, maar tegelijkertijd ook verschillend qua verhalen en verering. Misschien zijn ze beiden verre echo's van een al dan niet lokaal bekende Angelsaksische persoon genaamd "Leofwine", die tijdens de christianisatie gebruikt zijn als hefboom om het christelijke geloof te verbreiden bij Saksen nabij (Frans-) Vlaanderen en Deventer. Gent kreeg dan zijn Livinus en Deventer zijn Lebuinus⁶⁵. Leofwine was een vaker voorkomende naam bij de Anglo-Saksen⁶⁶.

5. Livinus in Vlaanderen en omstreken

Livinus is één van de patroonheiligen van de stad Gent. Reeds rond 1073 bleek dat hij toen al een gerespecteerde reliktheilige in Gent was⁶⁷. De Sint-Baafskathedraal bezit het prachtig versierde negende-eeuwse Livinus-evangelarium, dat gezien de datering echter weinig met Livinus te maken kan hebben⁶⁸ en waarschijnlijk zelfs niet van monastieke origine is⁶⁹. Vroeger werd het vereerd als een relikwie omdat men het beschouwde als zou het aan Livinus hebben toebehoord⁷⁰. Dit kostbare boek wordt éénmaal per jaar uitgesteld in de Sint-Lievenskapel van de kathedraal⁷¹.

In de crypte van de kathedraal bevindt zich een muurschildering van rond 1480-1520 waarop de heilige Livinus staat afgebeeld, met de andere patroonheilige van de stad Gent, Sint-Macharius⁷².

⁶³ J. LAVAERT, Gidsenboek voor de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle, onuitgegeven werk, 2003, p.8.

⁶⁴ C. HELMHOLT, De heilige Siamese tweeling Lebuinus en Livinus van Saksen, in: SEMafoor, Studiekring Eerste Millenium, 14, nr.1, 2013, p.14.

⁶⁵ IDEM, p.14.

⁶⁶ IDEM, p.13.

⁶⁷ J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.74.

⁶⁸ IDEM, p.65.

⁶⁹ C. STALPAERT, Een mirakel verrichten ... een koud kunstje? De Heilige Livinus verbeeld in de schilderkunst, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.154.

⁷⁰ IDEM, p.151.

⁷¹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Livinus_van_Gent, geconsulteerd op 22/07/2015.

⁷² C. STALPAERT, Een mirakel verrichten ... een koud kunstje? De Heilige Livinus verbeeld in de schilderkunst, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.156.

Op het beroemde Lam Gods (1420-1432) van Hubert en Jan Van Eyck, eveneens in de St.-Baafskathedraal van Gent, staat Sint-Livinus afgebeeld op het middenpaneel met de aanbidding van het Lam, aan de rechter kant bij de groep der martelaren, gemijterd met in zijn linkerhand een staf en in zijn rechter een tang met de tong⁷³ (fig.10).

Reeds rond halfweg de elfde eeuw moet er al een begin zijn gemaakt met een jaarlijkse bedevaart met de relieken van Livinus van de Sint-Baafsabdij naar Houtem⁷⁴. In 1540 werd de processie vanuit Gent verboden door keizer Karel V wegens ongeregelheden en wantoestanden⁷⁵.

Naast St-Lievens-Houtem is ook St-Lievens-Esse naar Livinus genoemd en hier bevindt zich een Lievensbron met een beeld van de heilige⁷⁶.

Fig. 10. De heilige Livinus afgebeeld op het schilderij "Het Lam Gods" van de gebroeders Van Eyck in de Sint-Baafskathedraal te Gent (detail). Hij is te herkennen aan de tang met de tong in zijn rechterhand. © Closer to Van Eyck: Rediscovering the Ghent Altarpiece, <http://closertovaneyck.kikirpa.be/#home/sub=open>

⁷³ IDEM, p.163.

⁷⁴ J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.65.

⁷⁵ C. HELMHOLT, De heilige Siamese tweeling Lebuinus en Livinus van Saksen, in: SEMafoor, Studiekring Eerste Millenium, 14, nr.1, 2013, p.11; J. KOLDEWEIJ, Kreeg de onthoofde heilige ook een reliekhoofd? Over bedevaarten naar Sint Lieven, pelgrimstekens en reliekbustes..., in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.127.

⁷⁶ https://nl.wikipedia.org/wiki/Livinus_van_Gent, geconsulteerd op 22/07/2015.

Ook in Elverdinge bij Ieper werd Livinus vereerd. Hier verwierf men rond 1800 een houten reliekborstbeeld van hem⁷⁷ en rond de Sint-Petrus- en Pauluskerk wordt hier elk jaar van 29 juni tot 9 juli de Livinusomweging gehouden. Deze omweging bestaat uit zeven staties waarvan de laatste in de kerk gelegen is. Deze staties werden in 1890 opgesteld door Ch. L. Billiau, pastoor van Elverdinge⁷⁸.

Op één van deze reliëfs staat afgebeeld hoe Livinus met zijn afgeslagen hoofd in zijn handen wegloopt⁷⁹ (fig.11). Pastoor Billiau stelde ook een handboekje op waarin naast een korte levensbeschrijving van Sint-Livinus, ook de manier van omweging doen en de litanie van de heilige Livinus beschreven staan⁸⁰. Een exemplaar van dit boekje bevindt zich in de collectie van Museum Sincfala te Knokke-Heist (fig.12). In Elverdinge bestaat er ook al lang een broederschap van Sint-Livinus⁸¹.

Het was hier in Elverdinge dat pastoor Joannes Crevits waarschijnlijk zijn inspiratie opdeed voor de Livinusverering te Westkapelle, gezien hij afkomstig was van Woumen dat dichtbij Elverdinge is gelegen. Emilius Delbecque, die de Livinusverering te Westkapelle sterk stimuleerde, was vooraleer hij naar Westkapelle kwam, eerst nog van 1866 tot 1869 onderpastoor in Voormezele en van 1869 tot 1878 in Lo⁸², twee gemeenten die ook in de buurt van Elverdinge gelegen zijn.

Fig.11: Eén van de zeven statiekapelletjes van de H. Livinusomweging rond de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Elverdinge: "De heilige Livinus draagt zijn eigen hoofd"; © <http://www.kerkeninvlaanderen.be>

⁷⁷ J. KOLDEWEIJ, Kreeg de onthoofde heilige ook een reliekhoofd? Over bedevaarten naar Sint Lieven, pelgrimstekens en reliekbustes..., in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.129.

⁷⁸ http://www.kerkeninvlaanderen.be/pages/kerk_00289.htm, geconsulteerd op 23/07/2015; J. OPDEDRINCK, Westkapelle. Geschiedkundige schets, in: Rond de Poldertorens, 1, nr.3, 1959, p.74; A.M. DELEPIERE, M. HUYS, M. LION, Elverdinge: Parochiekerk Sint-Petrus en -Paulus (ID: 30692), in: De Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, 1987, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/30692>, geconsulteerd op 23/07/2015.

⁷⁹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Livinus_van_Gent, geconsulteerd op 22/07/2015.

⁸⁰ CH. L. BILLIAU, Handboekje der zeven statiën van de H. Livinus, Elverdinge, 1890.

⁸¹ V. DEGRANDE, Waar men gaat langs West-Vlaamse wegen... Statistische en volkshistorische synthese van de weg- en veldkapellen in West-Vlaanderen, Assebroek, 2008, p.105.

⁸² J. OPDEDRINCK, Westkapelle. Geschiedkundige schets, in: Rond de Poldertorens, 1, nr.3, 1959, p.62.

Fig. 12: Handboekje der zeven statiën van de H. Livinus, Ch. L. Billiau, 1890; druk: Firma Lamoot, Elverdinge. Boekje met dunkartonnen gele kaft, zwarte druk; 32 pagina's en kaft; 13,5 x 9,5 x 0,1 cm; op de achterflap staat een illustratie van de kerk van Elverdinge en de tekst 'Noveen van 29 juni tot 7 juli'. Inhoud: een korte levensbeschrijving van Sint-Livinus, de manier van ommegang doen, de litanie van de heilige Livinus en de Broederschap van de H. Livinus . Collectie Museum Sinfala, Knokke-Heist (deelcollectie devotionalia)

Ook Eduard Lagace die als eerste het idee van een Livinusomwegang in Westkapelle lanceerde, was voor hij pastoor werd te Westkapelle pastoor in Zuidschote⁸³, eveneens vlakbij Elverdinge. Misschien heeft dit bij hen een rol gespeeld in hun initiatieven betreffende de Livinusverering te Westkapelle.

Naast Elverdinge en Westkapelle is er ook een Livinusomwegang in Houthave⁸⁴. Deze bestond uit vijf kapelletjes rond de parochiekerk ter aanroeping van de heiligen Livinus en Apollonia⁸⁵. En ook in Zonnebeke kent men een Livinusverering met een kapel⁸⁶.

Uit het Noordfranse Merck-Saint-Liévin, nabij Saint-Omer, zijn zestiende-eeuwse koperen medailles bekend waarop Livinus is afgebeeld met zijn kenmerkende attriboot: de tang met de uitgerukte tong⁸⁷.

⁸³ IDEM, p.63.

⁸⁴ V. DEGRANDE, Waar men gaat langs West-Vlaamse wegen... Statistische en volkshistorische synthese van de weg- en veldkapellen in West-Vlaanderen, Assebroek, 2008, p.53, 105, 168.

⁸⁵ Houthave: Parochiekerk Sint-Bavo en Machutus (ID: 57959), in: De Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/57959>, geconsulteerd op 07/08/2015.

⁸⁶ V. DEGRANDE, Waar men gaat langs West-Vlaamse wegen... Statistische en volkshistorische synthese van de weg- en veldkapellen in West-Vlaanderen, Assebroek, 2008, p.53, 105.

⁸⁷ J. KOLDEWEIJ, Kreeg de onthoofde heilige ook een reliekhoofd? Over bedevaarten naar Sint Lieven, pelgrimstekens en reliekbustes..., in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.129.

In de Zeeuwse stad Zierikzee werden in de zestiende eeuw straffen uitgesproken tot een bedevaart naar Sint-Lieven in Gent⁸⁸. Van geen enkele andere stad in Zeeland of Vlaanderen zijn dergelijke strafbedevaarten naar Livinus bekend⁸⁹. De verklaring hiervoor is dat Livinus de patroonheilige van de stad Zierikzee was en de plaatselijke kerk, de Sint-Lievensmonsterkerk, aan de heilige was gewijd. Van deze kerk is nu nog alleen een deel van de toren overgebleven⁹⁰. Aan deze kerk was ooit een kapittel van kanunniken verbonden, die in de vijftiende eeuw relieken van Sint-Livinus zou hebben gekregen van de Sint-Baafsabdij in Gent⁹¹. Zijn feestdag op 12 november werd toen ook gevierd in Zierikzee⁹² en in de zomer werd zijn reliek in de jaarlijkse ommegang van Sint-Lieven meegedragen⁹³.

In de Sint-Servaaskerk te Maastricht bevindt zich een klein zilveren reliekhoofdje met daarin één van de tanden van Livinus⁹⁴. Deze reliekbuste dateert van het midden van de veertiende eeuw en was een geschenk van de abt van de Norbertijnen van Tongerlo. Hoe deze abdij aan de relikwie was gekomen, is onbekend⁹⁵. In de zeventiende eeuw werd naar een ontwerp van Peter Paul Rubens een zilveren reliekbuste van Livinus gemaakt voor de Sint-Baafskathedraal. In de kerken van Elverdinge en Ramskapelle bij Nieuwpoort, bevinden zich nog negentiende-eeuwse reliekborstbeelden van Livinus. Het is duidelijk dat de latere Livinus-reliekbustes teruggaan op een oude traditie van een Livinus-borstbeeld⁹⁶. Het borstbeeld van Sint-Livinus in de kerk van Westkapelle past dus ook in deze traditie.

⁸⁸ IDEM, p.123.

⁸⁹ IDEM, p.124.

⁹⁰ IDEM, p.125; <http://www.heiligen.net/heiligen/11/12/11-12-0700-lieven.php>, geconsulteerd op 20/07/2015.

⁹¹ C. HELMHOLT, De heilige Siamese tweeling Lebuinus en Livinus van Saksen, in: SEMafoor, Studiekring Eerste Millenium, 14, nr.1, 2013, p.9; J. KOLDEWEIJ, Kreeg de onthoofde heilige ook een reliekhoofd? Over bedevaarten naar Sint Lieven, pelgrimstekens en reliekbustes..., in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.125.

⁹² J. KOLDEWEIJ, Kreeg de onthoofde heilige ook een reliekhoofd? Over bedevaarten naar Sint Lieven, pelgrimstekens en reliekbustes..., in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.125.

⁹³ IDEM, p.126.

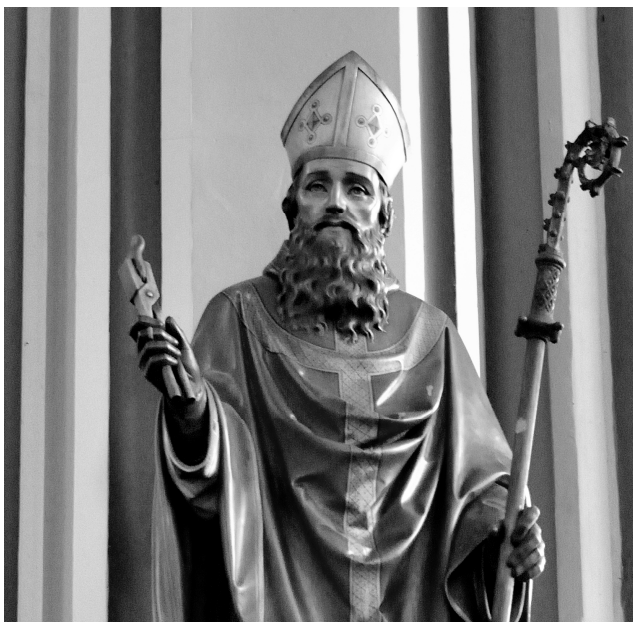
⁹⁴ IDEM, p.130; https://nl.wikipedia.org/wiki/Livinus_van_Gent, geconsulteerd op 23/07/2015.

⁹⁵ J. KOLDEWEIJ, Kreeg de onthoofde heilige ook een reliekhoofd? Over bedevaarten naar Sint Lieven, pelgrimstekens en reliekbustes..., in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.131.

⁹⁶ IDEM, p.131.

Sint-Livinus werd aangeroepen tegen hoofdpijn, zoals alle heiligen die onthoofd werden of een hoofd op de arm dragen⁹⁷. Hij werd ook ter hulp geroepen voor de genezing van reuma⁹⁸, jicht, kanker, verzweringen en blindheid⁹⁹. Ook voor

de genezing van paarden en de bescherming van varkens werd hij ingeroepen¹⁰⁰.

De attributen waarmee Livinus vrijwel steeds wordt afgebeeld zijn een tang met een uitgerukte tong in¹⁰¹ (fig.13 en fig.14) en soms ook met honden die zijn tong verscheuren¹⁰², wat verwijst naar het verhaal dat men hem in Houtem zijn tong uitrukte¹⁰³. Het uitrukken van de tong staat symbool voor de pogingen van de heidenen om de christelijke boodschapper het zwijgen op te leggen¹⁰⁴.

Fig. 13: Beeld van Sint-Livinus in de Sint-Lievenskerke Ledeberg, met zijn typische attribuut: de tang met tong. Foto: © Eric Hulsens

⁹⁷ P. DE SAINT-HILAIRE, De Geneesheiligen tussen Noordzee en Ardennen. Gids van hun attributen en symbolen, Brussel, 1991, p.219; Website van het Meertens Instituut voor onderzoek en documentatie van Nederlandse taal en cultuur, <http://www.meertens.knaw.nl/beschermheiligen/heilige/106>, geconsulteerd op 24/07/2015.

⁹⁸ Website van het Meertens Instituut voor onderzoek en documentatie van Nederlandse taal en cultuur, <http://www.meertens.knaw.nl/beschermheiligen/heilige/106>, geconsulteerd op 24/07/2015; J. BALLEGEER, Ziekten, kwaaltjes, volksremedies, dokters en patronen, in: Rond de Poldertorens, 48, nr.3, 2006, p.92 en 103; V. DEGRANDE, Waar men gaat langs West-Vlaamse wegen... Statistische en volkshistorische synthese van de weg- en veldkapellen in West-Vlaanderen, Assebroek, 2008, p.105.

⁹⁹ V. DEGRANDE, Waar men gaat langs West-Vlaamse wegen... Statistische en volkshistorische synthese van de weg- en veldkapellen in West-Vlaanderen, Assebroek, 2008, p.105.

¹⁰⁰ Website van het Meertens Instituut voor onderzoek en documentatie van Nederlandse taal en cultuur, <http://www.meertens.knaw.nl/beschermheiligen/heilige/106>, geconsulteerd op 24/07/2015.

¹⁰¹ P. DE SAINT-HILAIRE, De Geneesheiligen tussen Noordzee en Ardennen. Gids van hun attributen en symbolen, Brussel, 1991, p.265.

¹⁰² IDEM, p.243.

¹⁰³ J. DEPLOIGE, Twisten via heiligen: hagiografische dialogen tussen de Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs, 941-1079, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.62.

¹⁰⁴ C. STALPAERT, Een mirakel verrichten ... een koud kunstje? De Heilige Livinus verbeeld in de schilderkunst, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.149.

De marteldood van Livinus was in de zeventiende eeuw enkele malen het onderwerp van monumentale schilderijen. Het bekendst is het schilderij "Het martelaarschap van Sint-Livinus" uit 1633-1635 van Peter Paul Rubens dat zich in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België te Brussel bevindt¹⁰⁵ (fig.15). Rubens schilderde het in opdracht van het klooster van de Jezuïeten in Gent voor hun aan de heilige Livinus toegewijde kerk¹⁰⁶.

Fig. 14: Sint-Livinus met zijn typische attribut: de tang met de tong erin. Paneel door Gerard Horenbout, ca. 1500; Suermondt-Ludwig-Museum, Aken, Duitsland

Fig. 15: Schilderij "Het martelaarschap van Sint-Livinus" uit 1633-1635 van P. P. Rubens. Livinus wordt belaagd door een bende heidenen die hem de tong uitrukken en die aan de honden voeren. Tegelijkertijd verschijnen al straffende engelen die een panische angst veroorzaken bij de beulen en ook twee neerdalende engelen met de palm en de kroon van het martelaarschap. Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Brussel

¹⁰⁵ https://nl.wikipedia.org/wiki/Livinus_van_Gent, geconsulteerd op 22/07/2015.

¹⁰⁶ C. STALPAERT, Een mirakel verrichten ... een koud kunstje? De Heilige Livinus verbeeld in de schilderkunst, in: Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent, LXI, 2007, p.168-170.